بیمه اجباری؛ حق کارگر، تکلیف کارفرما

عکس: ابوالفضل عرب‌جوادی، میزان

مریم زنده‌دل
حقوق‌دان و پژوهشگر حقوق کار و تأمین اجتماعی

سازمان تأمین اجتماعی به‌عنوان یک سازمان بیمه‌گر در سال ۱۳۳۱ ایجاد شد و در سال ۱۳۵۸ با تشکیلاتی که امروز شاهد رشد آن هستیم احیا و مجددا آغاز به کار کرد. این سازمان مطابق ماده یک قانون تأمین اجتماعی وظیفه دارد به‌عنوان یک سازمان بیمه‌گر کارگران و حقوق‌بگیران را تحت پوشش خود قرار دهد و منابع مالی این سازمان از طریق حق بیمه‌هایی که دریافت می‌کند، تأمین می‌شود.

بسیاری از کارفرمایان از واریز حق بیمه کارگران و ارسال لیست حق بیمه خودداری می‌کنند و تصورشان بر این است که زرنگی کرده‌اند اما درنهایت با توجه به ابزارهای قانونی محدودی که در اختیار کارگران قرار گرفته، ملزم به پرداخت اصل حق بیمه و جرایم هنگفت آن می‌شوند. بهترین راهکار برای کارفرمایان، تبعیت از قانون و ارسال به‌موقع لیست بیمه و پرداخت حق بیمه کارگران است. بیمه اجتماعی کارگران نوعی قرارداد اجباری و اصطلاحا تأسیس حقوقی تبعی و نتیجه اصلی اجرای قرارداد کار است.

مستند قانونی واریز حق بیمه

از روز شروع فعالیت کارگر، کارفرما وظیفه دارد حق بیمه او را با درصدهای پیش‌بینی‌شده در قانون موضوعه، از اموال خود و درصدی از حقوق کارگر در فرجه زمانی قانونی که تا آخرین روز ماه بعد آن است، به سازمان تأمین اجتماعی پرداخت کند. حتی اگر از حقوق کارگر کسر نکند، تأدیه کل آن در سهم کارفرما قرار می‌گیرد.

واریز حق بیمه توسط کارفرما الزام قانونی دارد و هم در قانون کار و هم در قانون تأمین اجتماعی پیش‌بینی شده است. همچنین در قانون یادشده برای تخلف از این الزام قانونی ضمانت اجرا در قالب «پرداخت جریمه به سازمان تأمین اجتماعی» پیش‌بینی شده است.

ماده ۱۴۸ قانون کار بیان می‌دارد که «کارفرمایان کارگاه‌های مشمول این قانون مکلف هستند براساس قانون تأمین اجتماعی، نسبت به بیمه‌کردن کارگران واحد خود اقدام کنند». همچنین مطابق ماده ۳۶ قانون تأمین اجتماعی «کارفرما مسئول پرداخت حق بیمه سهم خود و بیمه‌شده به سازمان می‌باشد و مکلف است در موقع پرداخت مزد یا حقوق و مزایا سهم بیمه‌شده را کسر نموده و سهم خود را بر آن افزوده به سازمان تأدیه نماید. درصورتی‌که کارفرما از کسر حق بیمه سهم بیمه‌شده خودداری کند، شخصا مسئول پرداخت آن خواهد بود. تأخیر کارفرما در پرداخت حق بیمه یا عدم پرداخت آن رافع مسئولیت و تعهدات سازمان در مقابل بیمه‌شده نخواهد بود.

همچنین در ماده ۱۸۳ قانون کار مجازات بیمه‌نکردن کارگران پیش‌بینی شده است. در متن ماده آمده: «کارفرمایانی که برخلاف مفاد ماده ۱۴۸ این قانون از بیمه‌نمودن کارگران خود خودداری نمایند، علاوه بر تأدیه کلیه حقوق متعلق به کارگر (سهم کارفرما) با توجه به شرایط و امکانات خاطی و مراتب جرم به جریمه نقدی معادل دو تا ده برابر حق بیمه مربوطه محکوم خواهند شد».

حق بیمه کارگران قابل مصالحه نیست

در برخی کارگاه‌های مشمول قانون کار دیده می‌شود که کارفرما به کارگر پیشنهاد می‌دهد که مبلغی را به‌جای واریز حق بیمه نقدا دریافت کند و در قبال آن رضایت دهد که کارفرما وی را نزد سازمان تأمین اجتماعی بیمه نکند. کارفرمایان بدانند مطابق مواد قانونی که ذکر شد «وجه حق بیمه بایستی به سازمان تأمین اجتماعی پرداخت شود و بنابراین حق بیمه دینی است که بر گردن کارفرماست و طلبکار آن سازمان تأمین اجتماعی است و این موضوع جزء حقوق اشخاص ثالث است. پس پرداخت وجه نقد به کارگر به‌هیچ‌عنوان جایگزین واریز حق بیمه به سازمان نخواهد بود و ادای دین کارگر تلقی نخواهد شد؛ بنابراین کارگر می‌تواند با طرح دعوی در ادارات کار، واریز حق بیمه خود را نزد سازمان تأمین اجتماعی به طرفیت کارفرما مطالبه کند که در صورت محکومیت کارفرما، وی می‌بایست اصل حق بیمه دوران کارکرد کارگر و جرایم آن را به سازمان تأمین اجتماعی پرداخت نماید و برای کارگر ایجاد سابقه شود». در نتیجه توافقات درباره عدم شمول عقد بیمه‌های تأمین اجتماعی بین کارگر و کارفرما فاقد وجاهت قانونی است.

جرم ایجاد سابقه با اسناد جعلی

در طول سال‌هایی که با مسائل کارگران درگیر هستم، بسیاری از کارگران و کارفرمایان را دیده‌ام که تلاش می‌کنند با تبانی و ایجاد مدارک جعلی برای خود سابقه بیمه‌ای ایجاد کنند. به هر دو گروه هشدار می‌دهیم که این کار جرم است و در قانون برای آن مجازات تعیین شده است. مطابق ماده ۹۷ قانون تأمین اجتماعی «هرکس به استناد اسناد و گواهی‌های خلاف واقع یا با توسل به عناوین و وسایل تقلبی از مزایای مقرر در این قانون به نفع خود استفاده نماید یا موجبات استفاده افراد خانواده خود یا اشخاص ثالث را از مزایای مذکور فراهم سازد، به پرداخت جزای نقدی معادل دوبرابر خسارات وارده به سازمان تأمین خدمات درمانی یا این سازمان و در صورت تکرار به حبس جنحه‌ای از ۶۱ روز تا شش ماه محکوم خواهد شد». لازم به ذکر است مجازات پیش‌بینی‌شده در این ماده شامل همه مزایایی است که برخی بیمه‌شدگان سعی دارند با تبانی و ایجاد اسناد ساختگی یا جعلی از مزایای این قانون بهره‌مند شوند و صرفا ایجاد سابقه مد نظر نیست.

ماجرای دستورالعمل اداری ماده ۱۴۸ قانون کار

پس از بروز چالش‌های مختلف و کثرت ادعاهای کذب و واهی در پرونده‌هایی با موضوع حق بیمه کارگران، دستورالعمل اداری از سوی وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی صادر شد که در ادامه به نکات مهم آن اشاره می‌کنم. این نکات برای کارگرانی که دعوی آنها درخصوص «عدم واریز حق بیمه دوران کارکرد توسط کارفرما» است می‌تواند مفید باشد. این دستورالعمل در تاریخ سوم دی ۱۳۹۳ از سوی وزارت یادشده صادر شده است.

نکته قابل‌توجه در این دستورالعمل این است که بررسی «حق بیمه» که ناظر بر رابطه کارگر و کارفرماست، در صلاحیت ادارات کار است. برای همین از نظر ذاتی این ادارات در سراسر کشور صالح به رسیدگی درخصوص دعاوی حق بیمه هستند. همچنین باید گفت که صلاحیت محلی هم از این نظر اهمیت دارد و منطقه شهرداری آخرین محل کار کارگر مدنظر است.

مطابق این دستورالعمل در دعاوی موضوع ماده ۱۴۸ قانون کار (حق بیمه) صرف اقرار کارفرما مبنی بر کارکرد کارگر کافی نیست و نمی‌تواند به تنهایی مستند صدور رأی درمورد اثبات رابطه کارگری و کارفرمایی و مدت کارکرد کارگر و الزام به بیمه‌کردن وی نزد سازمان تأمین اجتماعی قرار گیرد. در این مورد لازم است سایر ادله اثبات دعوی مورد توجه قرار گرفته و مرجع رسیدگی‌کننده با توجه به اوضاع و احوال قضیه و مدارک و مستندات دیگر اقدام به صدور رأی کند.

در بخش دیگری از این دستورالعمل آمده است که درباره پرونده‌هایی که موضوع حق بیمه در آن مطرح است، باید از نماینده سازمان تأمین اجتماعی برای حضور در جلسه رسیدگی دعوت به عمل آید؛ اما حضورنیافتن ایشان مانع از تشکیل و ادامه جلسه رسیدگی نیست.

همچنین در صورت نیاز و تشخیص رئیس هیئت رسیدگی‌کننده، امکان «قرار تحقیق محلی مشترک» بین بازرس اداره کار و بازرس سازمان تأمین اجتماعی وجود دارد. در این خصوص به تشریفاتی هم اشاره شده است.

نکته پایانی آنکه در ماده ۲۳ این دستورالعمل آمده است که مراجع حل اختلاف کار مکلف هستند که با استدلال و استناد لازم رأی صادر کنند و سازمان تأمین اجتماعی نیز مکلف به اجرای رأی صادرشده است.

اگر کارفرما بیمه بی‌کاری کارگر را نپرداخته باشد؟

فرشاد اسماعیلی
پژوهشگر و مشاور حقوق کار

بی‌کاری قشر کارگر محصول عواملی خارج از اراده اوست. وضعیتی که دیگران برای کارگر رقم زده‌اند، موجب ازدست‌رفتن درآمد و به بحران کشیده‌شدن معیشت او شده است. بنابر این قانون‌گذار برای جبران مافات وارد عمل می‌شود. با وضع مقررات آمره که غیرقابل‌توافق است و سیاست‌های حمایتی که به سمت کارگر قَش می‌کند، درصدد جبران برمی‌آید، قانون‌گذار در مواقع بی‌کاری کارگر وارد عمل می‌شود و هرآنچه را خارج از اراده کارگر بوده و موجب بی‌کاری او شده است، محکوم می‌کند و نمی‌گذارد دیگران که باعث بی‌کاری کارگر شده‌اند حالا موجب جلوگیری از حمایت از بی‌کار هم بشوند.

در راستای همین حمایت، مطابق با ماده ۲ قانون بیمه بی‌کاری مصوب ۱۳/۶/۲۶ مجلس شورای اسلامی بی‌کار را تعریف کرده و «بی‌کار از نظر این قانون بیمه‌شده‌ای است که بدون میل و اراده بی‌کار شده و آماده کار باشد». در حقیقت براساس ماده مذکور، پرداخت مقرری بیمه بی‌کاری نسبت به کارگرانی اِعمال می‌شود که آماده به کار بوده و «بدون میل و اراده خود» بی‌کار شده باشند. پس در جهت آمرانه‌بودن مقررات مذکور است که توافق کارگر و کارفرما تأثیری در عدم برخورداری کارگر واجد شرایط از دریافت مقرری بیمه بی‌کاری نخواهد داشت. در رأی شماره ۲۲۹ مورخ ۱۳۸۳/۶/۱۵ هیئت عمومی دیوان عدالت اداری تأخیر کارفرما در پرداخت حق بیمه یا عدم پرداخت آن، رافع مسئولیت و تعهدات سازمان در مقابل بیمه‌شده به افراد واجد شرایط نخواهد بود.

وظایف و تکالیف قانونی سازمان تأمین اجتماعی در جهت ارائه خدمات قانونی مربوط به افراد بیمه‌شده یک‌سوی ماجراست اما در صورت امتناع کارفرما از پرداخت حق بیمه، قانون‌گذار برای مطالبه و وصول حق بیمه از کارفرمایان طرق مختلفی در قانون پیش‌بینی شده است. قسمت آخر ماده ۳۶ قانون تأمین اجتماعی خیلی به‌صراحت گفته تأخیر کارفرما در پرداخت حق بیمه یا عدم پرداخت آن رافع مسئولیت و تعهدات سازمان در مقابل بیمه‌شده از جمله پرداخت بیمه ایام بی‌کاری به افراد واجد شرایط نخواهد بود، دادنامه شماره ۱۲۲۰ مورخ ۱۳۸۰/۸/۹ شعبه هفدهم بدوی دیوان عدالت اداری هم همین امر را تأیید می‌کند.

رأی شماره ۳۲۴
موضوع: عدم پرداخت حق بیمه بی‌کاری
مورخ ۱۳۷۸/۵/۱۳
مرجع: هیئت عمومی دیوان عدالت اداری

بنابراین عدم پرداخت حق بیمه یا تأخیر در پرداخت آن از ناحیه کارفرما موجب عدم برخورداری کارگر بی‌کار از مقررات بیمه بی‌کاری نخواهد بود.

طبق ماده ۶ قانون بیمه بی‌کاری مصوب ۱۳۶۹ بیمه‌شدگان بی‌کار در صورت احراز شرایط مقرر در این ماده از جمله داشتن حداقل شش ماه سابقه پرداخت حق بیمه قبل از بی‌کارشدن با رعایت سایر مقررات مربوط ذی‌حق به دریافت مقرری بیمه بی‌کاری هستند و به حکم ماده ۳۶ قانون تأمین اجتماعی مسئولیت پرداخت حق بیمه سهم کارفرما و شخص بیمه‌شده بر عهده کارفرما بوده و تأخیر کارفرما در پرداخت حق بیمه یا امتناع از پرداخت آن رافع مسئولیت و تعهدات سازمان در مقابل بیمه‌شده نیست.

اینجاست که قانون‌گذار نشان می‌دهد بی‌کاری که محصول اراده دیگران است و کارگر در آن نقشی ندارد چرا باید به خاطر عدم پرداخت حق بیمه بی‌کاری توسط کارفرما متوقف یا معلق شود. با عنایت به اینکه در بسیاری از این موارد مرجع حل اختلاف کارگر و کارفرما با وجود رابطه کارگری را تا تاریخ اخراج غیرارادی احراز کرده، پس متعاقب آن هم کارفرما را مستندا به ماده ۱۴۸ قانون کار مصوب ۱۳۶۹ ملزم به پرداخت حق بیمه بیمه‌شدگان مذکور تا تاریخ اخراج ملزم کرده و بدیهی اینکه اساسا تأخیر یا امتناع از پرداخت حق بیمه چون مستند به فعل یا ترک فعل کارگر بیمه‌شده نیست و سازمان تأمین اجتماعی هم به حکم قانون می‌تواند به طرق مختلف نسبت به مطالبه و وصول حق بیمه نامبردگان تا تاریخ اخراج اقدام کند پس برای مثال در دادنامه شماره ۹۵۱ مورخ ۱۳۸۶/۷/۲۹ شعبه ۱۵ دیوان مبنی بر تأیید شکایت شاکی و الزام سازمان تأمین اجتماعی به برقراری حق بیمه بی‌کاری درباره شاکی صحیح و مطابق اصول و موازین قانونی تشخیص داده شده است.

توافق کارگر و کارفرما درخصوص حقوق و مزایای مندرج در قانون کار نافی استحقاق کارگر بی‌کار در استفاده از بیمه بی‌کاری نخواهد بود.

اگر مسیر حمایتی قانون‌گذار را از کارگر بی‌کارشده پیگیری کنیم، این‌گونه متوجه می‌شویم که قانون‌گذار در مقام حمایت از کارگران بیمه‌شده‌ای که بدون میل و اراده خود بی‌کار شده‌اند به شرح ماده ۳ قانون بیمه بی‌کاری مصوب ۱۳۶۹ بیمه بی‌کاری را به‌عنوان یکی از حمایت‌های تأمین اجتماعی اعلام داشته و به صراحت ماده ۲ این قانون، بیمه‌شده مشمول قانون مزبور را کارگر بیمه‌شده‌ای قلمداد کرده که بدون میل و اراده خود بی‌کار شده و آماده کار باشد و مستندا به ماده ۴ قانون فوق و ماده ۳ آیین‌نامه اجرائی آن، تشخیص بی‌کاری بدون میل و اراده و تاریخ وقوع آن و معرفی به سازمان تأمین اجتماعی را بر عهده واحد کار و امور اجتماعی محول کرده و در جهت تأمین معاش و درآمد آنان به موجب ماده ۶ قانون مزبور و شرایط مندرج در آن استحقاق کارگران موصوف را به دریافت مقرری بیمه ایام بی‌کاری مورد تأیید قرار داده است و طبق ماده ۳ آن قانون مسئولیت پرداخت مقرری یا مستمری بیمه بی‌کاری را بر عهده سازمان تأمین اجتماعی گذاشته است و کاری به این ندارد که کارفرما سهم بیمه بی‌کاری را پرداخته یا در رفته است؛ چراکه مسئولیت کارفرما سر جای خودش است و حق کارگر بی‌کارشده هم سر جای خودش.

خلاصه اینکه؛ حق کارگر (مستمری بی‌کاری) را به‌خاطر بی‌مسئولیتی کارفرما (نپرداختن حق بیمه) نمی‌توان تضییع کرد.

جدول ۴۲۸۰ • طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- باغ حضرت فاطمه(س)- باغ گل و میوه- رشوه‌خواری ۲- موقعیت دلخواه برای انجام کاری- مستقل ۳- از وسایل حمل‌ونقل درون‌شهری- پیچیدگی- ملامت‌کننده ۴- سالک- خدمتکار- نام ۵- رنگ قهوه‌ای روشن- طبیعت- تابناک ۶- از شبکه‌های تلویزیونی ما- مدفن ناصرخسرو- کچل ۷- ماری عظیم‌الجثه- حرکتی در جودو- بهره‌مند و کامیاب ۸-سازی کوبه‌ای- خباز- کهنه و پاره ۹- نوعی از نژاد سگ- شمارش‌کردن- گیاهی خودرو که از آن کتیرا می‌گیرند ۱۰- مکمل زیبایی رو- بنیان‌گذاری- حاصل تأثیر چند عامل ۱۱- نوعی بیماری پوستی- کارخانه پارچه‌بافی- دانه معطر ۱۲- نفوذ تدریجی آب- سنگ آذرین قیمتی- کارگر کشتارگاه ۱۳- امامان- ناامید- حساب و شمار ۱۴- معادل فارسی رقابت- دلباخته اتللو ۱۵- ینگه دنیایی- واحد پول بحرین- نوعی پارچه سنتی

عمودی:

۱- رنگ- رهبر سرخ جامگان- پایان‌پذیر ۲- فیلمی مشهور ساخته دیوید لین و برنده پنج جایزه اسکار- نامی دخترانه ۳- صاحب شغل و مقام- باارزش- پنهان‌کردن ۴- از روی بی‌میلی و اجبار- دید و نظر- ضربه‌ای در بوکس ۵- پیشوند سلب- خانه ساحلی- فرزند زکریای نبی(ع)- شهری در جنوب تهران ۶- منفک- ششمین خلیفه عباسی- عایدی ۷- زیرشلواری- لقب فرمانروایان عثمانی بود- پیشوا ۸- آلبومی با آواز محمدرضا شجریان و سنتور منصور صارمی ۹- با میخ و تخته سروکار دارد- درخشان- ستایش‌کردن ۱۰- پهنک برگ را به ساقه متصل می‌کند- سخنوران- کیفر ۱۱- یک کنار یک- جاری- نام مادر امام زمان(عج)- درون صدف ۱۲- قاعده- پی‌بندی ساختمان- کم‌جمعیت‌ترین استان ایران ۱۳- غرامت- تازه و جدید- خدای مصریان قدیم ۱۴- آشنا- نمایش‌نامه‌ای اثر اسماعیل خلج ۱۵- وسیله اندازه‌گیری مقاومت الکتریکی- استارت قدیمی- جوانمرد

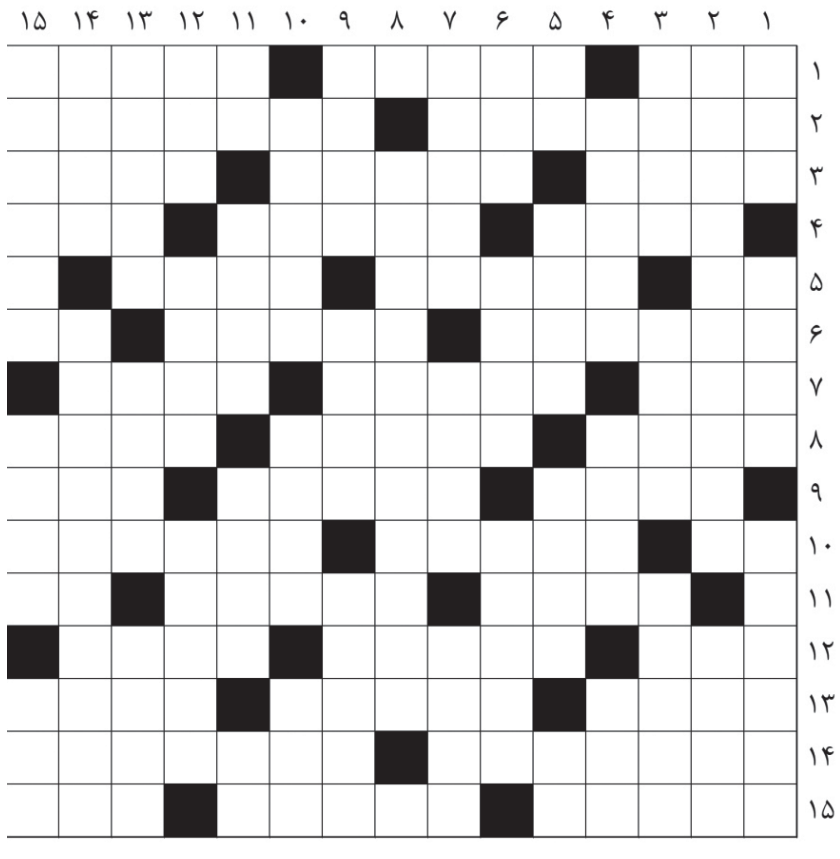

حل سودوکو سخت

۹	۸	۷	۲	۴	۳	۱	۶	۵
۳	۲	۱	۷	۶	۵	۸	۹	۴
۵	۶	۴	۹	۱	۸	۳	۷	۲
۶	۷	۸	۳	۵	۱	۴	۲	۹
۲	۵	۳	۶	۹	۴	۷	۸	۱
۱	۴	۹	۸	۲	۷	۶	۵	۳
۴	۹	۲	۱	۷	۶	۵	۳	۸
۷	۳	۵	۴	۸	۹	۲	۱	۶
۸	۱	۶	۵	۳	۲	۹	۴	۷

حل سودوکو ۳۲۷۵

۴	۱	۲	۷	۳	۹	۵	۶	۸
۵	۳	۶	۴	۲	۸	۷	۱	۹
۹	۷	۸	۵	۶	۱	۳	۲	۴
۲	۴	۹	۸	۵	۶	۱	۷	۳
۸	۵	۳	۱	۷	۴	۶	۹	۲
۱	۶	۷	۳	۹	۲	۸	۴	۵
۷	۸	۴	۹	۱	۵	۲	۳	۶
۶	۹	۱	۲	۸	۳	۴	۵	۷
۳	۲	۵	۶	۴	۷	۹	۸	۱

حل جدول ۴۲۷۹

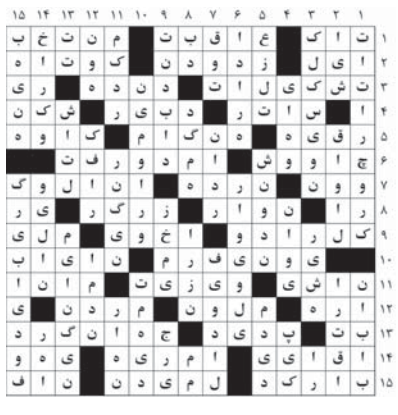

سودوکو سخت ۳۲۷۶

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

		۵						۹
				۵	۶	۳		
	۷			۹			۵	
	۸		۲					۴
	۵	۱		۸		۹	۷	
۷					۵		۸	
	۱			۴			۲	
		۴	۸	۳				
۹						۸		

سودوکو ساده ۳۲۷۶

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

۳	۴	۵						
۱	۲				۸	۶	۵	۴
	۶		۱		۴			
۷					۱	۲		۶
۵	۹						۱	۳
۲		۱	۹					۵
			۳		۹		۲	
۹	۵	۲	۶				۴	۸
						۱	۶	۹